

سینمای وحشت

م. ا. ن. با دست‌های خالی

فیلم‌های وحشت بی‌بودجه

مهدی صائبی

سرشناسه	:	صائبی، مهدی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	سینمای وحشت : ترساندن با دست های صائبی / مهدی صائبی.
مشخصات نشر	:	مشهد: انتشارات ترانه، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۳۶۰ص.
شابک	:	978-600-7061-58-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	بالای عنوان: فیلم های وحشت بی بودجه.
عنوان دیگر	:	فیلم های وحشت بی بودجه.
موضوع	:	سینمای وحشت -- تاریخ و نقد
موضوع	:	
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ۲۷ ص ۳ و ۱۹۹۵/۵ PN
رده بندی دیویی	:	۷۹۱/۴۳۶۱۶۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۶۸۳۴۴۶

Horror films -- History and criticism

انتشارات ترانه

سینمای وحشت

ترساندن با دست‌های خالی، فیلم‌های وحشت بی‌بودجه

مهدی صائبی

چاپ : دانشگاه فردوسی مشهد

لیتوگرافی : مشهد اسکنر

صفحه آرایی: واژگان خرد

چاپ اول : ۱۳۹۶ - شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت : ۳۰۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۶۱-۵۸-۹

کلیه حقوق برای انتشارات ترانه محفوظ است.

مشهد، میدان سعدی، پاساژ مهتاب، تلفکس: ۰۵۱ - ۳۲۲۸۳۱۱۰

فهرست

۸ مقدمه

۱۱ فصل ۱. ریشه‌های جناسی و ویژگی‌های خاص فیلم‌های وحشت

۱۲ ۱-۱ چرا سینمای وحشت محبوب است؟

۲۳ ۲-۱ عناصر سینمایی ترسناک در فیلم‌های وحشت

۴۱ ۳-۱ عناصر پرتکرار در فیلم‌های وحشت بعد از سال ۲۰۰۰

۵۴ ۴-۱ کشورهای پیش‌رو در سینمای وحشت بعد از سال ۲۰۰۰

۷۸ ۵-۱ فیلمسازان تأثیرگذار در پیشرفت سینمای وحشت بعد از سال ۲۰۰۰

۹۳ ۶-۱ سینمای وحشت، محبوب‌ترین گونه فیلم‌های بی‌جهت

۱۰۷ فصل ۲. موردپژوهی فیلم‌های وحشت متعارف پس از ۲۰۱۰

۱۰۷ ۲-۱ مقدمات لازم برای موردپژوهی

۱۱۲ ۲-۲ فیلم اول: «احضار روح»

۱۳۱ ۳-۲ فیلم دوم: «شوم ۲»

۱۴۶ ۴-۲ فیلم سوم: «Unfriended»

۱۵۸ ۵-۲ فیلم چهارم: «انابیل»

۱۷۶ ۶-۲ فیلم پنجم: «اثر لازاروس»

۱۸۷ ۷-۲ فیلم ششم: «ویجا»

۱۹۴ ۸-۲ فیلم هفتم: «شب بخیر ماما»

۱۹۹ ۹-۲ فیلم هشتم: «بر دروازه شیطان»

۲۰۵ ۱۰-۲ فیلم نهم: «ریگور مورتیس»

۲۱۱ فصل ۳. موردپژوهی فیلم‌های وحشت بی‌بودجه پس از ۲۰۱۰

۲۱۲ ۱-۳ فیلم اول: «جبهه دار»

۲۲۵ ۲-۳ فیلم دوم: «مفقودالثر»

۲۴۷ ۳-۳ فیلم سوم: «عجیب و غریب»

۲۵۸ ۴-۳ فیلم چهارم: «پیدا شده»

۲۶۹ ۵-۳ فیلم پنجم: «هانگر فورد»

فصل ۴. چگونگی ساخت چند فیلم بی بودجه ترسناک.....	۲۹۰
۱-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با کارلو لدسما درباره فیلم «تونل».....	۲۹۲
۲-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با گوستاوو ارناندز درباره فیلم «خانه ساکت».....	۳۰۳
۳-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با اورن پلی درباره فیلم «فعالیت فراطبیعی».....	۳۱۵
۴-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با رندی مور درباره فیلم «گریز از فردا».....	۳۲۱
۵-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با الکس اور درباره فیلم «ماشین خون».....	۳۲۹
۶-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با آدریان توفی درباره فیلم «گره من باش».....	۳۳۸
۷-۴ مجموعه مصاحبه‌هایی با جرمی برگ درباره فیلم «التماس کردن».....	۳۴۵

مؤخره.....	۳۵۷
پیوست : جشنواره‌هایی که «فیلم‌های وحشت اهمیت بیشتری می‌دهند».....	۳۵۹

مقدمه

چند نکته درباره این کتاب:

- فیلم‌های وحشت همواره لبریز از خلاقیت‌های فیلم‌سازی هستند؛ به دلیل حجم بالای فیلم‌های وحشت ساخته شده در تاریخ سینما، فیلم‌سازان این گونه سینمایی برای تثبیت خود، همیشه مجبور به انجام کارهای متفاوت و بدیع بودند. چیزی که کمتر در فیلم‌سازان اجتماعی یا کمدی شاهد آن هستیم. چه بسیار فیلم‌های هنری و یا تجربی بودند که در قالب وحشت ساخته شدند و نمی‌توان گفت آنها فیلم‌های وحشت تجربی هستند یا فیلم‌های تجربی وحشت.
- در محیط‌های سینمایی ایران، به دلیل دو باور غلط با ارزش تلقی نشدن و دارای وجه هنری پایین بودن فیلم‌های وحشت، عموماً بررسی فیلم‌های ترسناک جایی ندارد. همچنین معمولاً این فیلم‌های سراسر خلاقیت، سر کلاس‌های دانشگاه و ماستر به ظاهر تخصصی فیلمی گم می‌شوند، و همه گویی کاملاً آن‌ها را نادیده می‌گیرند.
- طراحی یک فیلم وحشت موفق، یک عمل ساده و خلاقانه است که نمی‌تواند بدون بررسی دقیق فیلم‌های پیشین صورت بگیرد. مسئله مهم آن است که در این نوشتار خبری از فیلم‌های هیجکاک و «تلاو» کوبریک و فیلم‌های قدیمی وحشت نیست. قرار نیست، برای چند هزارمین بار در یک کتاب فارسی که می‌خواهد درباره فیلم‌های وحشت حرف بزند، رابرت اینگرسول دکنتر جکیل و آقای هاید یا فرانکشتاین صحبت شود. یا تأکید کنیم که «مومیایی» ساخته شده در ۱۹۳۲ اولین فیلم مهم ترسناک آمریکایی است که منبعی غیر ادبی داشت. هم‌چنین این‌جا قرار نیست درباره تأثیرات فروید و یونگ بر روی شخصیت‌پردازی کاراکترهای فیلم‌های ترسناک حرفی به میان بیاوریم یا درباره تنوری‌های ذهن‌گرایی دولوز و لاکان و فوکو سخنی آورده شود. قرار نیست تمام بررسی‌ای را که کتاب‌های تاریخ سینما و کتاب‌های دیگر تحلیلی، بارها و بارها تکرارش کرده‌اند این‌جا دوباره بخوانید. عملاً این نوشته کاری به فیلم‌های ساخته شده قبل از ۲۰۰۰ ندارد (یا حداکثر فقط در حد مقایسه با فیلم‌های بعد از ۲۰۰۰ و نمایش پیشرفت آن‌ها)، و تمرکز اصلی آن روی فیلم‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ می‌باشد. و برای روشن کردن پیشینه راهی که فیلم‌سازان دنیا از ۲۰۱۰ برای ساخت فیلم‌های ترسناک پی‌بوده‌شان در پیش گرفته‌اند، به کلیات تحولاتی که در فیلم‌های ترسناک ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ رخ داده، پرداخته می‌شود.
- در فصل اول شاهد بیان کلیات زیبایی‌شناسی سینمای وحشت و دلایل اهمیت این گونه مهم سینمایی خواهید بود. هر مطلبی که کمک می‌کند تا رشد و دگرگونی‌های فیلم‌های ترسناک متعارف و پی‌بوده بعد از ۲۰۱۰ را توجیه کند، در این فصل آورده می‌شود. هم‌چنین در انتهای این فصل به

موضوع اصلی نوشته، یعنی فیلم‌های وحشت بی‌بودجه پرداخته می‌شود و نکات مشترک آن‌ها و اختلافشان با فیلم‌های متعارف بیان می‌شود.

- در فصل دوم قرار است به فیلم‌های ترسناک متعارف و پرخرج و چگونگی طراحی آن‌ها پرداخته شود و به عنوان موردپژوهی، پنج نمونه از آن‌ها تا حدی که فضای نوشتار اجازه دهد تحلیل می‌شوند و چهار فیلم دیگر به صورت خلاصه بررسی می‌شوند.

- در فصل سوم، دوباره موردپژوهی انجام می‌شود، اما این بار در مورد فیلم‌های بی‌بودجه ترسناکی که بعد از ۲۰۱۰ ساخته شده‌اند. در این فصل پنج فیلم به عنوان مواد لازم برای موردپژوهی انتخاب شده و شکل منصوص فیلم‌های بی‌بودجه مورد تحلیل قرار می‌گیرند.

- فصل چهارم، جایی است که اطلاعات لازم در مورد چگونگی ساخته شدن یک فیلم بی‌بودجه ترسناک در عمل بیان می‌شود. برای این قسمت از هفت فیلم بی‌بودجه ترسناک کمک گرفته شده و اطلاعات عملی شکل گرفتن فیلم‌ها و حتی چگونگی گذران زندگی فیلم‌ساز در زمان کامل کردن فیلمش بیان می‌شود. نکته مهم در مورد این بخش آن است که تمام این هفت فیلمی که اینجا آورده شده‌اند، خلاصه‌هایی هستند از یک مجموعه بزرگ‌تر که من پرونده‌ای برای ۴۰ فیلم بی‌بودجه تشکیل دادم و در هر پرونده به طور مفصل به دلایل و جزئیات زیادی گشتم که فیلم‌سازان هم سن خودم، چطور ایده‌هایشان را پرورش می‌دهند و بعد به دست خالی فیلم‌های موفقی می‌سازند که راه را برای فیلم بعدیشان باز می‌کند. اما در این جا صرفاً از هفت فیلم آن مجموعه بیان می‌شود که بیشتر به نکات عملی فیلم‌سازی و دغدغه‌های یک فیلم‌ساز جوان ایرانی که به همتای خود در گوشه دیگری از دنیا نگاه می‌کند و می‌خواهد سرازیر فن‌ها و تکنیک‌ها شود، پرداخته می‌شود.

- در پیوست انتهای کتاب، اسامی مهمترین جشنواره‌های فیلم دنیا آورده شده که یا مختص فیلم‌های وحشت هستند یا در خلال چند سال گذشته بهای زیادی به فیلم‌های وحشت داده‌اند.

- می‌توان این گونه گفت که دو فصل ابتدایی، به صورت کلی به سینمای وحشت بعد از سال ۲۰۰۰ می‌پردازد که شامل فیلم‌های پرخرج و متعارف هم می‌شود؛ و دو فصل انتهایی مختص فیلم‌های بی‌بودجه وحشت است. پس اگر در دو فصل ابتدایی کمتر چشمتان به فیلم‌های بی‌بودجه خورد تعجب نکنید.

- با این که فیلم‌های مرتبط با زامبی‌ها و در کل موجودات Undead، بخش مهم و البته بزرگی از فیلم‌های وحشت به خصوص فیلم‌های وحشت بی‌بودجه هستند، اما در این نوشتار خبری از این قبیل فیلم‌ها نیست. زیرا به گونه‌ای دنبال بررسی فیلم‌هایی هستم که مدل ترس آن‌ها سطحی و ظاهری نباشد و بیشتر از خود سینما و تکنیک‌های سینمایی برای ایجاد این حس ترس استفاده کنند.

- دو فصل اول کتاب قبلی من به عنوان «ساکت شو، فیلمتو بساز»، به نوعی پیش‌نیاز این کتاب تلقی می‌شود؛ زیرا ذهنیت خاص فضای فیلم‌سازی بی‌بودجه در آن‌ها به تفصیل بیان شده و می‌تواند به

درک بهتر نوع تفکر یک فیلم‌سازی بودجه کمک کند و در خیلی از بخش‌های نوشته پیش رو، راه‌گشا باشد. بنابراین جزئیات مربوط به فیلم‌سازی بی‌بودجه در این جا دوباره تکرار نمی‌شود و بیشتر تمرکز روی وجه ترسناک بودن یک فیلم بی‌بودجه وحشت است. اما هر جا نیاز بود، کلیات فیلم‌سازی بی‌بودجه در حد چند جمله بازگو می‌شود. فقط یادآوری یک مطلب از کتاب پیشین در مقدمه ضروری به نظر می‌رسد که به فیلمی بی‌بودجه می‌گوییم که هزینه تولید آن، کمتر از صد هزار دلار باشد. باقی شکل‌های تولید و به‌خصوص فیلم‌های تولید شده با بودجه‌هایی بالاتر از یک میلیون دلار را فیلم‌های متعارف می‌نامیم.

- نکته مهم در مورد این کتاب آن‌که، این یک متن سینمایی است و می‌خواهد ابعاد مختلف زیبایی‌شناسی فیلم‌ها را مورد بررسی قرار دهد. بنابراین بدیهی است که این کتاب، به هیچ وجه قصد ندارد به ترویج خشونت، ارد غیر اخلاقی، انحرافات واضح، آزار افراد، کشتار و خونریزی، وحشت نسبت به ماوراءالطبیعه، سنگ‌لی، خودکشی و تمام مواردی از این دست بپردازد.
- بسیار ممنونم از محمد نصرتی که با دقت و حوصله در اصلاح متن کمک کرد. همچنین از محمد طبرسا و مهدی رضائی تبریز به سطر همراهی و کمک فکری در حین نگارش این متن متشکرم. در نهایت این که فیلم‌سازی بی‌بودجه بدیهه به بار پر خیر و برکتی است و راه فیلم ساختن بسیاری را در سرتاسر دنیا هموار کرده و سبب شده آدم‌هایی با اراده و هوشی که عاشق فیلم‌سازی هستند، اسیر مناسبات و بازی‌های مرسوم که کاری جز سد کردن به ساخته شدن یک فیلم را ندارند، نشوند و با امید و شیطنت خاص یک فیلم‌ساز ماندگار در تاریخ سینما فیلشان بسازند. قلباً امیدوارم اگر علاقه به ساخت فیلم بی‌بودجه به‌خصوص ترسناکی دارید، این نوشتار کمک کننده باشد. حتی شده حداقل یک سانی‌متر شما را به سمت ساخت فیلم‌تان هول دهد. به امید روزی که هیچ فیلم‌ساز ایرانی، هیچ ایده بیات شده‌ای نداشته باشد و زندگی‌اش را با لذت مدام ساختن بگذراند.

مهدی صابری

بهمن‌ماه ۱۳۹۴